

SANCTI BERNARDI

CLAREVALLENSIS ABBATIS

GENUS ILLUSTRASSE ASSERTUM.

ACCEDUNT

ODONIS de Diogilo, JOHANNIS Eremitæ, HERBERTI Turritum Sardiniae archiepiscopi, aliorumque aliquot scriptorum opuscula duodecimi post Christum sæculi historiam spectantia

CURA ET STUDIO

PETRI FRANCISCI CHIFFLETII

SOCIETATIS JESU PRESBYTERI.

(Divione, typ. Philip. CHAVANCE, 1660, in-4.)

REVERENDISSIMO PATRI AC DOMINO

D. PETRO HENRY

ABBATIS CLAREVALLENSI MERITISSIMO

Multa sunt, Vir Reverendissime, quæ hoc opusculum tibi uni præ cæteris vindicant. Primum illa Sapientis quasi lex: « Ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant (Eccle. 1, 7). Odonem de Diogilo, Herbertum Turritum archiepiscopum, Joannem Eremitam, adeoque hujus voluminis, optima quæque, de Clarevallensis bibliothecæ penu divite accepi olim a decessore tuo beatæ memoriæ Claudio l'Argentier. Ea ipsa tibi a me potiori jure reddibenda sunt; quod ille fecit quidem ut ad me pervenirent, tu etiam ut publicum per me aspicerent. Deinde quæ his continentur, non modo prodire e tua Claravalle, sed et eam maxime illustrant, docentque quantos hæc splendida vallis (ut ad Sidonitum alludam (56) « miserit in cælum montes. » Equis ascetarum tuorum his exemplis non inardescat, dum hic legerit quæ veterum Patrum suorum sanctitas morum, quam familiaris cum Deo et superis consuetudo, quæ morientium fiducia; quæ casulatio, qui triumphus, e lectulis suis recto tramite ad æternas beatorum mansiones evolantium? Tibi nimirum hanc gratiam debebunt, qui has ipsas dignas cedro et sempiternis monumentis historias, de blattarum pulvere ac tenebris in apertam lucem emergere voluisti. Quid plura? De S. Bernardo in primis mira hic liber continet. Cui porro nuncupandus, nisi tibi, qui non modo Clarevallensis abbatis nomen geris, sed et cumulate « tanti (quod caput est) mensuram nominis imples. » Historice loquor: nullus hic tropus, nulla auxesis. Tu a primo tyrocinio per omnes regularium officiorum gradus probatus, sic horum munerum partes explevisti, sic tuis præluxisti, ut illi Patrem communem te maxime optarent, cujus in sinu acquiescerent, cujus regerentur consiliis, cujus vite ratione ac temperamento ad meliora incitarentur. Patere tibi a me dici, quod non adblandiendi libido, sed æqui, boni verique amor exprimit. Duo quædam præ aliis mirari licet in magno Bernardo, cujus obtines sedem. Hinc paternum erga suos affectum, et ἀγαπᾶσθαι quam vocant ac suavitatem in congressibus: inde zelum et vigorem animi in carpendis vitis, ac præsertim in exagitandis Ecclesiæ rebellibus. Hæc ipsa in te amant qui te probe norunt. Sic se a te diligi, sic foveri gloriantur tui, ut filios ab optimo parente. Sic in rebus gerendis tu semper similis es, ut in te comitas gravitate condita omnium oculos feriat. Nec ideo deesse tibi dixerim, ubi res poscit, aculeum severitatis. Referam quod in Claravalle ante duos fere annos gestum est, quodque ab oculatis testibus ipse accepi. Accumbebant mensæ tuæ graves aliquot viri, eratque cætus convivarum quasi duodenarius. Ex his hospes unus, ætate juvenis, familia clarus, ando appulsus est ad exerendum animi sui virus: erat vero, ut ferunt, de Janssenianorum damnata furba, et inter illos æquo solutior. Igitur cæco impetu quædam impie in sanctorum reliquias, quædam in sanctissimum dominum nostrum Alexandrum papam septimum irreverenter effudit. Non tulisti proserari hominis impudentiam. Erectus in pedes, silentium ei indixisti, temerariam ejus audaciam severe tedarquisti; minatus, ni desisteret, mox illum a te et cænaculo et domo cum dedecore exturbandum. rrofuit juveni tua hæc castigatio. Ille quasi de cælo tactus repente obmutuit. Tu tuum de nostræ religionis sacris ac mysteriis sensum, atque erga Romanos pontifices intimam reverentiam gravi oratione

(56) In Eucharistico ad Faustum.

testatus, sensus eisdem convivis, ac per eos aliis quamplurimis impressisti. Macte his studiis, abba reverendissime. Sic Bernardum quem officio representas, exhibere perges etiam moribus. Sic illi, ac cæteris decessoribus tuis jam cælo receptis, post vitam hanc bene beateque transactam (quam diuturnam appropinquor) novum sidus accedes. Hoc opto, hoc voveo.

Divione, iv Nonas Februarii, anno æræ Christianæ M. DC. LX.

Rev. P. T.

Additissimus Petrus Franciscus CHIFFLETIUS.
presbyter e Societate Jesu.

IN SEPTEM LIBELLOS

ODONIS DE DIOGILO

DE

LUDOVICI VII

FRANCORUM REGIS, COGNOMENTO JUNIORIS,

PROFECTIONE IN ORIENTEM

PRÆFATIO.

¶ Est Diogilum (vulgo DEVI) Parisiensis agri villa, S. Eugenii Toletanorum primi episcopi martyrio nobilis, a qua Odo hic, monachus Dionysianus et ortus est, et nomen tulit. Scribit de regis itinere ad abbatem suum Sugerium, regni Francici administratorem relictum, ipse regi comes itineris, a sacris et a secretis, regisque adeo lateri tantum non perpetuo affixus, ac ejus non modo rerum gestarum conscius, sed etiam consiliorum particeps. Tenuit ea peregrinatio annos omnino duos, quorum prioris cursum et casus varios Odo tam accurate explicuit ut scriptorum nemo alius. Indidem autem scribit; unde et rex ipse ad Sugerium de eodem argumento, nempe ex Antiochia Syriae, ad quam jam multa passi appulerant die 19 mensis Martii, quæ fuerat feria sexta infra hebdomadam tertiam Quadragesimæ anni 1148. Et nos regiam illam epistolam huic relationi ideo appendimus, ut alteri ab altera lux affulgeat. Quod enim rex integra vix pagina Sugerio insinuat, hoc ipsum Odo septem libellis eidem exponit, quos diu desideratos summeque expetitos, nunc tandem ex codice ms. Clarevallensi in publicum emitimus. Præfatur de conventu episcoporum et procerum apud Bituricas, ad diem Christi Natalem qui anni 1146 Dionysiani caput fuit; ubi Godofridus Lingonensis episcopus cum de Robes sive Edessæ depopulatione, Christianorumque a Turcis oppressionem intolerabili perorasset, simul omnium animos ad ferendum auxilium permovit. Legimus porro in Chronico Cisterciensi ms., et apud Robertum de Monte, compluresque alios ad sanctum sepulcrum peregrinationem illam susceptam ex voto a Ludovico rege, compuncto ob incensam castri Vitriaci basilicam, cum mille et trecentis promiscuæ multitudinis quæ in eam confugerat, capitibus in ea inclusis: quod regis facinus, anno Christi 1142 S. Petri Catalaunensis Chronicon vetus ascribit. Ut ut sit, ad eam expeditionem, crucis ex more assumendæ dicta est Paschatis proximi dies, quæ fuit Martii mensis prima et tricesima, locus Vezeliacum castrum, beatæ Mariæ Magdalænæ olim reliquias, et Gerardi comitis Berthæque ejus conjugis liberalitate inclytum, ubi regis exemplo, et S. Bernardi Clarevallensis abbatis prædicatione accensus populus ingens, ei se peregrinationi in annum proximum devovit. Probatum maxime id consilium Eugenio papæ tertio. Interim Stampas indicta sunt comitia ad *Circumdederunt me*, hoc est ad Dominicam Septuagesimæ, quæ anno illo 1147, die mensis Februarii sexta decima evenit. Ibi sacræ militiæ firmata vota, totiusque exercitus lustratio ad Mettensem civitatem, et Pentecostes quartam feriam edicta. Trajectus est Rhenus Vornatiæ, Danubius Ratisponæ: inde per Bavariam, Hungariam, et Bulgariam, in Græci imperatoris Manuelis Comneni ditionem iter fuit. Is datæ Christianis Latinis fidei immemor, adversus eos cum Turcis clanculum federe inito, non Francicum modo, sed et Germanicum Conradi imperatoris florentissimos exercitus, datis amicitiae obtentu viarum ducibus, per silvarum invia et montium confragosa circumductos, Turcorum deinde insidiis exceptos, opibus, impedimentis, equis, armis, viris nudavit ac pene ad nihilum redegit. Quam tragediam, inspector ipse Odo Sugerio suo tantum non oculis subjicit. Stupuit orbis terrarum potentissimorum duorum regum tantos apparatus conatusque paucorum mensium spatio in irritum cecidisse. Nec defuere qui tum Bernardo hujus belli incentori gravem struerent calumniam, cum nimirum (quæ vulgi imprudentia est) consilia ex eventis aestimarent. Sed eam abunde purgavit perspectiva viri sanctimonia, cujus etiam apostolico zelo divina ipsa virtus signis multis, ac prodigiis patrocinata est. Scribebat Odo ad Sugerium ea mente, ut hic, sicut Ludovici senioris, cognomento Grossi, vitam ac res gestas stylo explicuerat sic et filii ejus Ludovici Junioris historiam posteritati commendaret. Sed ne integra prodiret, intercessit Sugerii obitus, anni æræ Dionysianæ 1152, Idibus Januarii vita functi: cui successor electus Odo de Diogilo, ad annos octodecim Dionysiano monasterio abbas præfuit. Deprehendere autem mihi videor ex præfatione vulgata Gestorum Ludovici VII, quæ in regis hujus et Alienordis conjugis divortio finiuntur, ea Sugerii opus esse aut saltem ab illo inchoatum, quod vel Odo, vel recentiorum alius quispiam prosecutus, subinde interpolavit.

ITINERARIJ HUIUS OPUSCULI

TA ΤΟΠΙΚΑ, ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

1. In Natali Domini, adeoque primo ipso die anni Dionysiani 1146, apud Bituricas, in episcoporum et procerum conventu, Godefridus Lingonensis episcopus orationem habuit de Rohes, sive Edessa depopulatione et Christianorum orientalium oppressione a Turcis. Indicta sunt super ea re comitia Vezeliaci in proximum Pascha.

2. Die Paschæ, 31 Martii anni ejusdem 1146, ad S. Bernardi Clarevallensis abbatis prædicationem, Vezeliaci decernitur expeditio in Terram Sanctam. Assumuntur cruces primum a rege Ludovico Juniore, atque ab ejus conjugè Alienorde regina; tum horum exemplo ab aliis innumerabilibus. Datur solidus annus bellico apparatu.

3. Anno 1147, Stampas regis jussu convocantur episcopi et optimates regni ad *Circumdedere me*, hoc est ad Dominicam Septuagesimæ, quæ fuit 16 Februarii. Eligitur via per Constantinopolim. Constituantur qui rege peregre profecto regnum administrarent, Sugerius abbas S. Dionysii, cum Guillelmo Nivernense comite. Sed hic haud multo post in Carthusiam se recipiens, ibi monasticum habitum ex voto suscepit. Ad urbem Metensem concursus militiae, et lustratio exercitus imperatur in imminentem Pentecosten.

4. Subinde Roma adveniens Eugenius papa III Pascha 20 Aprilis ad S. Dionysium celebravit. Ibi rex de ejus manu vexillum regium, cum pera et benedictione accipit. In quartam feriam Pentecostes profecto indicitur. Guillelmo Nivernensi comiti Samson Remensis archiepiscopus, et Rodulfus Viromandensis comes regni rectores substituuntur.

5. Rex per Virdunum Metas venit ad Pentecosten. Eo post paucos dies totus confluit exercitus, ducitur, Wormatiam pervenitur apostolorum Petri et Pauli festa die, Junii 29.

6. Wormatiæ trajecto Rheno, Herbipolim seu Wirceburgum tridui itinere contenditur: indeque pari distantia Ratisponam, ubi trans Danubium exercitus deportatur.

7. Ratispona secundo Danubio, tribus pariter diariis ventum est Pataviam. Hinc in Novam urbem, seu Neoburgum quinque circiter dierum itinere. A Neoburgo ad portas Hungariæ, unius non amplius diei iter fuit.

8. Per Hungariam diebus quindecim transitum est. Indeque in aditu Bogariæ, seu Bulgariæ, Bellagrava Bogarensis, sic nuncupari solita, ut ab Hungariæ cognomine civitate distinguatur.

9. A Bellagrava uno tantum diario abest Brundisium pauperula civitas. A Brundisia quinta die perventum est in Græciæ urbem, nomine Nit.

10. A Nit quatuor diebus in Hesternit, totidem hinc in Philippopolim. Philippopoli jam ante obierat Aluisus Atrebatensis episcopus, viii Idus Septembris, Constantinopolim ad Græcorum imperatorem præmissus legatus a Ludovico rege.

11. A Philippopoli Andrinopolim diaria fuerunt quatuor; ab Andrinopoli Constantinopolim quinque.

12. Constantinopoli Ludovicus rex festum S. Dionysii cum Græcis celebravit.

13. Egresso rege Constantinopoli in Romaniam post exercitum suum, sol media sui parte obscuratus est, die Dominica, vii Kalendas Novembris. Quam defectionem illustrem fecit basilica S. Stephani Catalaunensis, cum primario altari, eo ipso die et hora, ab Eugenio papa III aliisque tum episcopis, tum cardinalibus ritu solemniter consecrata; ut ex ejus ecclesiæ antiquis tabulis didicimus, quarum exemplar ad finem hujus opusculi lectori exhibemus.

14. Interim Alemannorum exercitu, qui a Constantinopoli Antiochiam versus brevissimum per Iconium, sed periculosissimum iter arripuerat Græcorum dolis Turcorumque armis pene confecto; eorum imperator Conradus, triginta millibus militum suorum amissis, venit ad regem Ludovicum, opem ab eo et solatium quæsiturus: et cum eo ad lacum Nicænum, apud castrum Lupar colloquium habuit sub initium Noyembris.

15. Post festum S. Martini rex ad castrum Esseron venit, hinc Demetrium, tum denique Ephesum, Smyrna et Pergamo ad sinistram relictis. In valle Ephesina, quæ et Decervion, Natale Domini cum feriis aliquot sequentibus celebravit.

16. Itum hinc Laodiciam versus per vada fluminis Mæandri: quæ ad vada Turcorum magna est edicta a Francis strages, haud quidem ipsis incruenta: quippe eo loco inter cæteros Milo de Negentiac aquis præfocatus interiit.

17. Tertio post die perventum est Laodiciam: unde in montana eductus Francorum exercitus, Turcorum pariter et Græcorum circumseptus insidiis, mense Januario anni 1148, magnam partem disperit. Acta est apud Satelliam a copiarum reliquiis Purificatio beatæ Mariæ: quæ urbs antiquis Attalia memoratur (*Act. xiv, 24*).

18. Capto deinde consilio de petenda Antiochia itinere maritimo, per quinque hebdomadas exspectati sunt venti ferentes, tum hebdomadis tribus iter confectum, appulsumque Antiochiam feria sexta post mediam Quadragesimam, die mensis Martii 19. Hinc datæ litteræ et regis, et Odonis de Diogilo ad Sugerium abbatem.

6 Epistola Ludovici VII, Francorum regis, cognomento Junioris, ad Sugerium abbatem S. Dionysii et regni administratorem, data Antiochiæ in Syria, cum ad eam rex navigio pervenisset anno 1148, die Veneris, post mediam Quadragesimam, mensis Martii 19.

(Est inter Sugerii vulgatas epistolas numero 39. — Vide *Patrologiæ* t. CLXXXVI, col. 1365, in Sugerio.)

ODONIS DE DIOGILO

DE

LUDOVICI VII FRANCORUM REGIS

COGNOMENTO JUNIORIS

PROFECTIONE IN ORIENTEM

Cui ipse interfuit

OPUS SEPTEM LIBELLIS DISTINCTUM.

EPISTOLA ODONIS

AD VENERANDUM ABBATEM SUUM SUGERIUM.

7-9 Ecclesiæ Beati Dionysii venerando abbati SUGERIO, monachorum ejus minimus Odo de Diogilo, salutem.

Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio, ut de via sancti sepulcri vobis aliqua idonea denotem quæ mandetis stylo vestro memoriæ sempiternæ. Nam detentus adhuc in agone itineris, et imperitia præpedior et labore. Est tamen tentandum aliquando id etiam quod nequimus, ut nostro conatu viros strenuos ad hoc quod volumus, et non possumus, incitemus. 10 Ego igitur cum in via sancti sepulcri gloriosi regis Ludovici beneficia ubertim senserim et secretius familiaritati adhæserim, referendarum gratiarum affectum quidem habeo, sed non ministrant vires effectum. Sit hoc beati Dionysii, cujus amore hoc fecit, et vestrum, quia monachum vestrum loco vestro suscepit. Vos tamen multum pro vobis debetis, quem specialiter in regno suo dilexit, ei zelo ductus fidei propagandæ, ad tempus illud dimittens, vobis commisit. Ibi tamen vigilavit sibi, sua credens expertæ fidei, sapientiæ singulari. Vos Patris ejus gesta scripsistis, sed criminis erit laudare posteros notitia filii, eujus omnis ætas est

forma virtutis. Nam cum regnare cœperit pene puer non fuit illi gloria sæculi materia voluptatis, sed dedit augmentum virtutibus ejus et lucem. Unde, si quis gesta ejus ab itinere Jerosolymitano describere cœperit, futuris regibus exempli propositi a Deo maximam partem truncabit. Nos enim magis miramur in puero Nicolao quartam et sextam feriam papillarum et reliquam indolem, quam præsulatus ejus admirabilem sanctitatem. Vos igitur, cui juræ debetur reverentia scribendi de filio, qui prius patrem stylo traxistis in lucem, et qui jure debetis obsequium, abundantiori gratia funetus amborum, incipite a pueritia ubi cœpit virtus oriri. Quod vos melius scitis, quia, sicut nutritius, secretius didicistis, Ego vero, etsi impeditus sermone, sed non scientia rerum quæ in via sancti sepulcri gestæ sunt (quippe qui sicut capellanus illi surgenti sæpius aderam, et cubanti), ut ita dixerim, quasi balbutiendo, summatim vobis offeram veritatem, litterali eloquentia venustandam. Nec ideo vos pigeat exsequi 11 quod debetis, si hoc auditis a pluribus usurpari. Imo gratum habetote, si laudes habet multorum qui meruit omnium.

LIBELLUS PRIMUS.

Anno Verbi incarnati millesimo centesimo quadragesimo sexto, gloriosus rex Francorum et dux Aquitanorum Ludovicus, regis filius Ludovici, cum esset viginti quinque annorum, ut dignus esset

Christo, Verzeliaco in Pascha bajulando crucem suam, aggressus est eum sequi. In Natali Domini præcedenti, cum idem pius rex Bituricas curiam celebrasset, episcopis et optimatibus regni ad co-